

Александар М. Новаковић¹
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департаман за српски језик

Нина Љ. Судимац
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департаман за српски језик

ДИСКУРСНЕ ФУНКЦИЈЕ ЗАМЕНИЦА ЈА И МИ У АКАДЕМСКИМ ЧЛАНЦИМА СРБИСТА И АНГЛИСТА

У раду се анализира употреба личних заменица за прво лице једине и множине приликом представљања ауторове личности у академским чланцима србиста и англиста. Имајући у виду различитости између словенског и англоамеричког академског дискурса, циљ истраживања је утврђивање разлика у њиховој дистрибуцији и препознавање њихових дискурских функција. Истраживање је спроведено у јануару 2017. године на електронском корпусу од двадесет и девет академских чланака из области филологије. Квантитативна анализа је показала да србисти и англисти преферирају употребу заменице првог лица множине за означавање свога присуства у тексту. Почетна хипотеза да ће англисти, под утицајем англоамеричке литературе показати склоност ка коришћењу личне заменице првог лица једине није потврђена. Водећи се моделом Ирене Василеве (Vassileva 2000), откривено је пет функција личне заменице првог лица једине у текстовима србиста и четири функције ове заменице у чланцима англиста. Са друге стране, утврђено је по девет функција личне заменице првог лица множине у анализираним академским чланцима.

Кључне речи: ја-перспектива, ми-перспектива, академски дискурс, србисти, англисти, словенски академски дискурс, англоамерички академски дискурс

1. Увод

Научни стил, виђен као пример друштвене сарадње између аутора и његове публике, поставља једно од битнијих питања савремене лингвистике: *На који начин аутори представљају себе публици у својим текстовима?* Док у књижевности аутор текста има потпуну слободу избора да ли ће открити, сакрити или прикрити свој идентитет, у научном писа-

¹ aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs

ном изражавању налази се у незавидној и сложеној ситуацији.² Тврди се да захтев упућен аутору академског текста за објективним постављањем наспрам предмета истраживања, условљава употребу одговарајуће форме представљања самог себе у тексту – употребом или првог лица једнине или првог лица множине. Поменуте форме су често конвенционалне у појединим језицима и културама, јер се академска комуникација ослања на заједничке вредности и уверења, те аутор мора бити опрезан на који начин и у ком тренутку ће представити себе у тексту.

Имајући у виду главне карактеристике научног стила – „тачност, објективност и потпуност исказа, строгу логичку доследност излагања, сажетост, једнозначност” (Зенчук 1995) – Бранко Тошовић (2002: 351) истиче да је у научном раду „персоналност веома ослабљена, неодређена и више него што је уобичајено апстрактна”. Говорећи о словенском академском дискурсу, а у вези са претходно реченим, Васић (2000: 95) износи своја запажања о ставу који је у њему деценијама преовладавао: аутор се одлучује или за деперсонализовање својих исказа или за заклањање иза неутралнијег, ауторског „ми”. На тај начин се употреба првог лица једнине и множине своди на најмању могућу меру. Са друге стране, на англоамеричким просторима ауторима се даје препорука да теже коришћењу првог лица једнине ради изношења сопствених идеја, мисли и убеђења (Chamonikolasova 2005; Vladojević 2012: 50). Категорички се одбија идеја да је академско писање објективно и неперсонално (Ivanić, Simpson 1992).

Како се последњих петнаестак година повећава утицај енглеског језика³, неминован је прилив англоамеричке литературе, а самим тим и утицај латинског начина писања на српски академски дискурс.⁴ Наиме, док аутори словенског језичког и културног наслеђа себе у научним текстовима представљају употребом заменице првог лица множине „ми”, аутори на англоамеричким просторима напуштају такву традицију у корист одговорнијег „ја” (Vassileva 2000; Chamonikolasova 2005; Čmejrkova 2007). Савка Благојевић (2011: 208) примећује да постоји недоумица о начину на који треба представити себе у тексту, са напоменом да је таква недоумица присутнија међу англистима из српске говорне средине, „будући да су непрестано изложени двома писаним културама и њиховим стилским преференцијама”. Притом, представљање ауторове личности у тексту заменицама првог лица једнине или множине са собом повлачи већи број дискурских функција. Стога је предмет овога рада квантитативна и квалитативна анализа употребе заменица за прво лице једнине

2 Имајући у виду став да *чињенице говоре саме о себи*, аутори често нису сигурни да ли би требало да сакрију свој идентитет коришћењем безличних реченица и пасивних конструкција, или, пак, представити себе као оног који је дошао до спознања одређене појаве.

3 Василева (2000: 32) наводи да је према студији Амона из 1998. број научних публикација на енглеском језику порастао са 74,6% из 1980. на 90,7% у 1996. години.

4 Међусобним утицајима различитих култура на начин писања њихових аутора пажњу су посветили: Popova 1994; Yakhontova 1997; Vassileva 1998.

и множине, облика појединих глагола за обележавање ауторовог присуства у тексту, као и њихових дискурских функција. У складу са постављеним предметом истраживања, циљ истраживања се односи на утврђивање разлике у употреби наведених заменица у академским текстовима које србисти и англисти пишу и објављују на српском језику,⁵ што је у вези са претпоставком да је већи утицај англоамеричке литературе уочљивији у стилу писања англиста. Другим речима, англисти ће бити склонији употреби првог лица једнине за означавање свога присуства у академском тексту.

Како су истраживања у вези са употребом и дискурским функцијама личних заменица у текстовима научне провенијенције веома оскудна, овај рад пружа нови увид у постојеће стање и настоји да допринесе да тој проблематици. Рад је организован на следећи начин: прво поглавље представља увод у истраживање; друго поглавље даје кратак преглед досадашњих истраживања; треће поглавље доноси поставку и резултате истраживања дискурских функција личних заменица у електронском корпусу, док су пето и шесто поглавље посвећени најважнијим закључцима и прегледу коришћене литературе.

2. Досадашња истраживања о начинима представљања ауторове личности у научним текстовима

На српском језичком подручју мало је радова у којима се аутори баве анализом употребе личних заменица у академским текстовима и њиховим дискурским функцијама. С једне стране, има аутора који их само узглед помињу говорећи о карактеристикама научног функционалног стила (Катњић-Вакаршић 2001; Кликовац 2002; Тошовић 2002), док, са друге стране, четири аутора детаљно сагледавају функцију заменица првог лица једнине и множине у научним текстовима (Шкиљан 1989; Зенчук 1995; Половина 1995; Влагојевић 2012).

Валентина Зенчук (1995: 323) је деведесетих година прошлога века истакла проучавање научног стила као један од најактуелнијих проблема савремене лингвистике. Ауторка запажа језичке особине научних текстова и посебну пажњу ставља на распрострањену употребу инфинитивних безличних реченица којима се испуњава захтев за уопштено-апстрактним карактером научног стила, као и нелични облик изражавања – „утврђено је да у савременом научном изразу преовладава имперсонални начин излагања и елиминише се ауторово 'ја' у његовој експлицитној граматичкој форми”, што је у вези са тим да научна истина, до које се дошло, поседује својство објективности и ослобођена је личног ангажовања истраживача. Елиминисање ауторовог „ја” Зенчук (1995) види као контрадикторност научног стила, јер је у научној сфери од великог значаја личност научника и истраживача. Интересантно је

5 У овом раду користиће се назив „србиста” и „англиста” за означавање педагошко-наставничког звања аутора анализираних академских чланака: „србиста” за професора српског језика, а „англиста” за професора енглеског језика.

да примећује постојање имперсонализације, али, имајући у виду научну праксу у енглеском језику, не тврди да је персонални начин излагања нестао или нестаје из употребе. Када је српско говорно подручје у питању, ауторка је анализом научних текстова установила постојање неуједначене ситуације у погледу употребе заменица првог лица једнине, односно множине:

„код многих аутора” се појављује ’ја’ упоредо са ’ми’ [...] у њиховом правом граматичком значењу [...]”,

док се код других аутора

„доследно спроводи елиминисање 1. л. једнине, које се замењује 1. л. множине чак и у случајевима када аутор наводи (и то изричито) своја размишљања, своје материјале, своје дефиниције” (Зенчук 1995).

Анализирајући проблематику функционалних стилова у српском језику, Душка Кликовац (2002: 15) говори о уздржаности аутора научних радова у односу на материју коју излажу, а која се „у нашем језику” огледа „у употреби израза типа *Чини се...*, *То би могло да значи...*, *Могуће је да...* и сл.”. Међутим, слично мишљењу Катнић Бакашарић, Д. Кликовац (2002: 17–18) примећује да је научни стил лишен субјективности, емоционалности и експресивности заправо његова идеализована слика, која проистиче из идеализоване слике науке, те говори о ауторовом појављивању у научним текстовима:

„[...] Према тој метафори, аутор је путник; [...] ти примери, проблеми и сл. дефинишу простор и места на ’путу’, а **аутор их посећује по свом нахођењу** [...]”.

Савка Благојевић (2011) показује да се у академском дискурсу енглеских и српских да су аутори из српске говорне средине су склонили да користе „ми” перспективу. Ирена Василева (2000) издваја 12 функција заменице првог лица једнине и 11 функција заменице првог лица множине, које су побројане у табели која следи.

Табела 1. Дискурсне функције заменица „ја” и „ми” према Василевој (2000)

ДИСКУРСНЕ ФУНКЦИЈЕ ЗАМЕНИЦА	
1. ЛИЦЕ ЈЕДНИНЕ	1. ЛИЦЕ МНОЖИНЕ
1. укључивање читаоца у процес аргументације;	1. укључивање читаоца у процес аргументације;
2. најављивање циља истраживања;	2. најављивање циља истраживања;
3. изражавање личног гледишта;	3. изражавање личног гледишта;
4. позивање на сопствено искуство;	4. позивање на сопствено искуство;
5. упућивање на текст или део текста;	5. упућивање на текст или део текста;
6. реферирање на сопствене активности;	6. реферирање на сопствене активности;
7. изношење закључака;	7. изношење закључака;

8. упознавање са терминологијом и процедурама;	8. појашњавање изношењем примера;
9. појашњавање изношењем примера;	9. упућивање на радове других аутора;
10. упућивање на радове других аутора;	10. мобилисање читаоачеве пажње;
11. подсећање на структуру рада;	11. истицање битних чињеница.
12. тражење дозволе за наставак рада.	

Светла Чмејркова (2007) примећује да се на славистичком лингвокултуралном подручју аутори чврсто држе заменице првог лица множине, „ми” за означавање свога присуства у тексту, за разлику од аутора англоамеричког академског подручја који фаворизују употребу заменице првог лица једнине „ја”.

Након представљања најважнијих радова у вези са академским дискурсом, у наредним поглављима биће представљене основне поставке истраживања и резултати до којих је аутор овога рада дошао. Студија се фокусира на анализу писане академске комуникације и њену лингвистичку реализацију.

3. О истраживању дискурских функција

Истраживање дискурских функција личних заменица на микроплану извршено је у јануару 2017. године на електронском корпусу од двадесет и девет академских чланака србиста и англиста, што је у складу са предметом рада и постављеним циљем. Електронски корпус чинили су академски чланци из водећих међународних зборника радова са двеју научних конференција – НИСУН-а (2, 3, 4 и 5) и VI, односно VIII Међународног научног скупа, чији су организатори Филозофски факултет у Нишу и Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу. Критеријуми за избор чланака су следећи:

1. сви академски чланци су из области филологије;
2. изабрани чланци имају идентичну структуру: увод, методологију, резултате, дискусију и закључак;
3. чланци су настали у периоду од четири године – од 2012. до 2016;
4. публиковани су у водећим међународним часописима двају филолошких факултета;
5. анализиран је приближан број чланака србиста и англиста – петнаест чланака написали су србисти, односно четрнаест англисти.

Истраживање начина означавања ауторовог присуства у текстовима извршено је на корпусу од 368 страна. Корпус академских чланака србиста и англиста имао је приближан број речи – по 92.000 речи.

Ради доношења релевантних закључака, аутор се одлучио за квалитативну и квантитативну анализу наведеног корпуса. Што се тиче

квалитативне анализе података, најпре су идентификоване све реченице у академским чланцима у којима се појављују заменице за прво лице једнине, односно множине, те су за сваку личну заменицу одређене дискурсне функције. За потребе овог истраживања коришћен је модел дискурских функција за прво лице једнине и множине Ирене Василеве (2002), којима се означава ауторово присуство у тексту. Квантитативна анализа корпуса извршена је уз помоћ софтверског пакета SPSS 20.0, а подаци су приказани табеларно и графички, на основу чега су изведени одређени закључци.

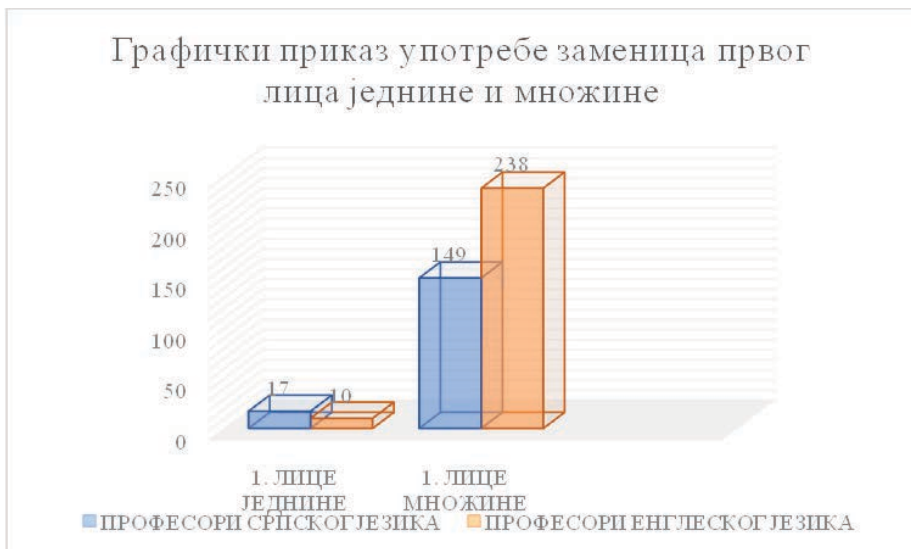
4. Анализа и дискусија о дискурским функцијама заменица за прво лице

Добијени резултати истраживања показују да се ауторово присуство у текстовима србиста и англиста обележава на два начина:

1. *експлицитно*: заменичким сигналима *ја, ми, наш, нама, и*
2. *имплицитно*: облицима глагола који упућују на прво лице једнине и прво лице множине.

Квантитативна анализа добијених резултата показала је да су употреби првог лица једнине склонији србисти, док су употреби првог лица множине склонији англисти, што се може видети на графичком приказу који следи.

Графички приказ 1. Употреба заменица првог лица једнине и множине у академским текстовима србиста и англиста

У наредној табели приказан је процентуални удео употребе заменице првог лица једнине, односно множине од стране србиста и англиста.

Табела 2. Употреба заменица за прво лице једнине, односно множине у процентима

	прво лице једнине	прво лице множине
србисти	62,96%	38,50%
англисти	37,04%	61,50%

На основу добијених резултата може се закључити да почетна хипотеза није потврђена. Наиме, англисти нису склонили употреби првог лица једнине од србиста. Најмање су два разлога утицала на овакве резултате:

1. србисти употребом заменице првог лица једнине реферирају на своје активности и позивају се на сопствено искуство;
2. свесни постојања англоамеричке и словенске академске праксе⁶, англисти воде рачуна о начину представљања своје личности читаоцима у анализираним текстовима, што потврђује фреквентност употребе првог лица множине, чиме показују тежњу ка прихватању карактеристика словенског академског дискурса.

Висок проценат употребе заменице првог лица множине од стране србиста и англиста у складу је са резултатима ранијих истраживања, која показују да у словенским језицима преовладава употреба *ми*-перспективе без икаквих изгледа за било каквом променом у будућности (Vassileva 2000: 56; Благојевић 2011: 215).

Погледом на употребу заменица у различитим деловима чланака (апстракт, увод, разрада, закључак), уочава се да је означавање ауторовог присуства употребом првог лица једнине или множине најприсутније у разради, што су раније истраживања такође потврдила (Vassileva 2000: 59). Означавање ауторовог присуства употребом првог лица једнине у овом делу текста јавља се у 80% случајева, док употребом првог лица множине нешто мање – 63,76% код србиста, односно 70,17% код англиста.

Табела 3. Процентуални удео употребе заменице првог лица једнине и множине у различитим деловима академских чланака

	прво лице једнине				прво лице множине			
	апстракт	увод	разрада	закључак	апстракт	увод	разрада	закључак
србисти	0%	5,88%	88,24%	5,88%	4,70%	16,78%	63,76%	14,77%
англисти	0%	20%	80%	0	3,78%	14,29%	70,17%	11,76%

Погледом на дату табелу, може се уочити да србисти, осим у разради, своје присуство употребом првог лица једнине показују како у уводу, тако и у закључку. Са друге стране, англисти откривају своје присуство у уводу, док нема ниједног анализираниг академског чланка у коме су то учинили у апстракту или закључку, чиме показују да су ови делови

6 Василева (2000: 40) сматра да источноевропске културе колективно оријентисане, док су англоамеричке културе индивидуалистичке.

текста деперсонализовани, што је у складу са традиционалним нормама да би аутор требало да се дистанцира од својих резултата, остављајући читаоцу могућност да их процени (Vassileva 2000: 59).

Ситуација је делимично другачија приликом употребе заменице првог лица множине за означавање ауторовог присуства у тексту. Може се приметити да је подједнака расподела код србиста и англиста у различитим деловима текстова. Осим у разради, аутор се открива у уводу, закључку и, напослетку, најмањи број пута у апстракт.

Откривање ауторовог присуства у различитим деловима у директној је вези са дискурснијим функцијама које има заменица за прво лице једине, односно множине. Водећи се моделом дискурснијих функција И. Василеве, издвојено је пет функција које остварује лична заменица у првом лицу једине у академским текстовима србиста, односно четири функције које остварује у текстовима англиста.⁷ У академским чланцима србиста, *ја*-перспектива се најчешће користи када аутор жели да изрази лично гледиште у вези са испитиваном појавом (52,94%), да се позове на сопствено искуство (11,76%), упуту на текст, део текста (5,88), односно сопствене активности (23,53%), или појасни изношењем примера (5,88). С друге стране, англисти своју склоност ка *ја*-перспективи показују ради укључивања читаоца у процес аргументације (10%), изражавања личног гледишта (50%), реферирања на сопствене активности (10%) или појашњавања изношењем примера (30%). Резултати су слични оним до којих је дошла И. Василева (2000: 64) приликом анализе словенског академског дискурса (руског и бугарског језика), када је открила да су аутори склони да *ја*-перспективом изражавају своја лична гледишта, искуство, као и да појашњавају изношењем примера.

СРБИСТИ
<p>Изражавање личног гледишта: Према језику којим је написан, <u>закључила сам</u> да је аутор...</p>
<p>Позивање на сопствено искуство: Ових дана додатну потврду пружио <u>ми</u> је...</p>
<p>Упућивање на текст или део текста: Према грађи којом <u>располажем</u>, и у овом делу Горе...</p>
<p>Реферирање на сопствене активности: <u>Срела сам се</u> са том речју...</p>
<p>Појашњавање изношењем примера: Као потврда овом значењу [...] од којих <u>бих издвојила</u> један Ј. Цвијића из текста...</p>
АНГЛИСТИ
<p>Укључивање читаоца у процес аргументације: У <i>kratkome pregledu razmatranja</i> [...] <u>povešću</u> читаоца...</p>
<p>Изражавање личног гледишта: <u>Ubeden sam</u> да ће информације...</p>

⁷ Ради поштовања начела економичности, у раду неће бити представљени сви примери као илустрација препознатих функција.

Реферирање на сопствене активности:Ја на часу обично питам студенте...**Појашњавање изношењем примера:**Као пример можемо узети следећу реченицу...**Табела 4.** Дискурсне функције заменице првог лица једнине у академским чланцима србиста и англиста

Изношење личног искуства аутора реализује се употребом *глагола мишљења, осећања*, и конструкције *глагол + именица*, односно *именица + глагол*: даје ми повода, право да уврстим, наводим као доказ, претпостављам, верујем, док се позивање на сопствено искуство реализује у форми „свакодневне животне приче”: *Ових дана додатну потврду пружио ми је један деветиогодишњак*. Функција упућивања на сопствене активности остварује се позивањем на радње предузете пре одређеног времена: *О покушају дијелења српског језика на више језика [...] писао сам и говорио више пута...* Појава функције „укључивање читаоца у процес аргументације” код англиста може се довести у директну везу са утицајем англоамеричке литературе, у којој је, судећи по истраживању И. Василеве (2000), ова функција најзаступљенија када се говори о употреби личне заменице првог лица једнине. Интересантан је податак да србисти и англисти ниједном нису употребили личну заменицу првог лица једнине за изражавање својих циљева и изношење закључака, што је пракса у енглеском језику, те се тиме може потврдити само делимичан утицај англоамеричког начина писања на стил писања англиста. Имајући у виду тврдњу И. Василеве (2000) да је већина препознатих функција у писању србиста и англиста карактеристична за разраду у академским текстовима, не чуди податак да се 88,24%, односно 80% употребе личне заменице првог лица једнине везује за овај део чланака.

Анализом наведеног корпуса утврђено је да лична заменица првог лица множине остварује по девет функција у текстовима србиста и англиста, с незнатним разликама у погледу њихове дистрибуције. У академским чланцима србиста *ми*-перспектива се најчешће користи ради укључивања читаоца у процес аргументације⁸ (30,87%), истицање битних чињеница (21,48%), изношење закључака (14,10%), најављивање циља, метода и поступака (12,76%), мобилисање читаоачеве пажње (9,40%), односно за појашњавање изношењем примера (5,37%), изражавање личног гледишта (3,36%), те упућивање на радове других аутора и упућивање на текст или део текста (0,67%).

Слични подаци добијени су анализом академских чланака англиста: лична заменица првог лица множине има девет функција, с незнатним разликама у односу на њену функцију у чланцима србиста: истицање битних чињеница (30,25%), најављивање циља, методологије и поступака у истраживању (24,79%), укључивање читаоца у процес аргументације

8 Савка Благојевић (2011: 215) запажа да се у текстовима српских аутора *ми*-перспектива најчешће користи за укључивање читаоца у процес аргументације (49%).

(19,32%), изношење закључака (13,44%), изражавање личног гледишта (5,46%), упућивање на текст или део текста (2,52%), упућивање на радове других аутора (1,68%), мобилисање читаочеве пажње (1,68%) и реферирање на сопствене активности (0,84%).

СРБИСТИ
Укључивање читаоца у процес аргументације: Како <u>бисмо фаворизовали</u> наставу граматике...
Најављивање циља истраживања, методологије и поступака: У најкраћем <u>ћемо представити</u> та три главна лика
Изражавање личног гледишта: <u>Сматрамо</u> да би слогу требало...
Упућивање на текст или део текста: Асоцијативно учење може показати значајне резултате ..., што <u>смо</u> и <u>показали</u> ...
Изношење закључака: <u>Утврдили смо</u> да...
Појашњавање изношењем примера: <u>Узмимо</u> реч <i>немир</i> ...
Упућивање на радове других аутора: <u>Сетимо се</u> и речи...
Мобилисање читаочеве пажње: <u>Да закључимо</u> .
Истицање битних чињеница: Дакле, пре свега <u>предлажемо</u> метод...
АНГЛИСТИ
Укључивање читаоца у процес аргументације: Valja napomenuti da su u <u>našoj</u> sredini ispitivanja socijalne distance...
Најављивање циља истраживања, методологије и поступака: Stoga istraživanje koje ovde <u>predstavljamo</u> ...
Изражавање личног гледишта: <u>Сматрамо</u> да се ова појава...
Упућивање на текст или део текста: ...само што је тај простор другачији, чему <u>ћемо се</u> касније <u>вратити</u> .
Реферисање на сопствене активности: Предлог <i>over</i> у непросторним значењима <u>пронашли смо</u> у 30 примера...
Изношење закључака: <u>Pokazali smo</u> да је у питању veoma kompleksna...
Упућивање на радове других аутора: <u>Bićemo</u> bliže odgovoru...
Мобилисање читаочеве пажње: <u>Stanimo</u> , međutim, za trenutak, još jednom.
Истицање битних чињеница: Ovde <u>mislimo</u> na sažetke...

Табела 5. Дискурсне функције заменице првог лица множине у академским чланцима србиста и англиста

Манифестовање функција *ми*-перспективе у академским чланцима србиста и англиста идентично је. Највећи број функција се реализује у другом делу научних текстова – разради, што је у вези са процентуалним уделом појављивања ове заменице у поменутом делу текста. Што се тиче функције укључивања читаоца у процес аргументације, потврђен је закључак Савке Благојевић (2011: 215) – српски аутори су склони да „траже сарадњу са читаоцима у вези са апстрактним, теоријским областима знања и истраживања”.

И србисти и англисти склони су да *ми*-перспективу користе за најаву циља истраживања, методологије и поступака које ће примењивати у својим радовима. Према речима И. Василеве (2000: 77), аутори словенског академског дискурса се одлучују за ову перспективу ради избегавања *ја*-перспективе. У исказима са таквом функцијом, *ми*-перспектива је означена употребом футура првог (*стигога ћемо се позабавити, ћемо се упознати, ћемо понудити*) или презента (*у раду разматрамо, представљамо*), ређе *појеницијала* (*коју бисмо демонструјемо*), и то обично на крају уводног дела рада или на почетку разраде. Такође, професори се приликом изражавања личног става одлучују за карактеристичне почетке реченица употребом глагола *сматрају, примећују, веровају* или конструкција *смо уверени, смо мишљења, можемо се сложити, надамо се*. На овај начин се врши деперсонализација академског дискурса тако што аутор користи множинску форму заменице за изражавање сопственог мишљења.

Функција упућивања на текст или део текста заступљенија је у текстовима англиста, него код србиста, код којих је забележена на само једном месту. Ова функција се у текстовима реализује на два начина: 1) повезивањем са нечим што је претходило (*како смо то видели у претходном одељку рада*), и 2) повезивањем са нечим што ће уследити (*о чему ће бити речи у делу рада који следи где ћемо [...] указати*). У зависности од улоге коју функција има у тексту, *ми*-перспектива се налази у закључним, односно уводним деловима академских чланака.

За разлику од *ја*-перспективе која није забележена у функцији изношења закључака, *ми*-перспектива је забележена у не малом броју случајева, при чему су се аутори одлучили за употребу глагола *ујврђују, очекују, доћи (до закључка), закључују, генерализују, примећују, зајазичују, истакнују, предложују*. Са друге стране, функција појашњавања изношењем примера није потврђена у већем броју случајева, те се не могу извући одређени закључци у вези са њеном употребом.

Функција мобилисања читаоцеве пажње присутнија је у академским чланцима србиста. Реализује се употребом кратких конструкција у виду елиптичних реченица исказаних глаголом у презенту, футуру или императиву: *да закључимо, кренућемо, као што видимо, па кренимо, подсјетимо се, поновимо то, да сумирамо, станимо*.

5. Закључак

Квантитативном анализом откривено је да србисти и англисти показују наклоност ка употреби заменице првог лица множине за означавање свога присуства у тексту у односу на употребу заменице првог лица једине. У вези са *ја*-перспективом занимљива је чињеница да су је србисти употребили у више случајева, него што су то чинили англисти. Овако добијени резултати оповргли су почетну хипотезу да ће англисти под утицајем англоамеричке литературе и начина писања показати више склоности ка коришћењу личне заменице првог лица једине.

Анализом академских чланака констатовано је да се ауторово присуство најчешће открива у разради – тако се приликом употребе *ја*-перспективе ауторово присуство открива у разради у око осамдесет посто случајева, док се приликом употребе *ми*-перспективе открива у више од шездесет посто случајева. Осим у разради, ауторова личност у академским чланцима србиста се појављује у уводу и закључку.

У анализирањем академским чланцима србиста издвојено је пет дискурских функција личне заменице првог лица једине, односно девет функција личне заменице првог лица множине. Што се тиче дискурских функција у чланцима англиста, забележене су четири функције личне заменице првог лица једине и девет дискурских функција заменице првог лица множине.

На основу свега реченог, може се закључити да у анализирањем академским чланцима аутори своје присуство најчешће манифестују употребом првог лица множине, уз повремену употребу првог лица једине и то у оним случајевима када је потребно позвати се на сопствено искуство или приказати сопствене примере.

Литература

- Blagojević 2011: S. Blagojević, 'Mi' kao 'mi' ili 'mi' kao 'ja': prvo lice množine kao eksponent autorovog prisustva u akademskom pisanom diskursu, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* LIV/2, 207–218. [orig] Благојевић 2011: С. Благојевић, 'Ми' као 'ми' или 'ми' као 'ја': прво лице множине као експонент ауторовог присуства у академском писаном дискурсу, *Зборник Матиче српске за филологију и лингвистику* LIV/2, 207–218.
- Blagojević 2012: S. Blagojević, *O engleskom i srpskom akademskom diskursu*, Niš: Filozofski fakultet.
- Chamonikolasová 2005: J. Chamonikolasová, Comparing the structures of texts written in English and Czech, *Slovak Studies in English I* (Conference Proceedings), Bratislava: Univerzita Komenského, 77–84.
- Čmejrková 2007: S. Čmejrková, The representation of the autor in Czech and Slovak scientific texts, *Jezik in slovstvo*, vol. II, 3-4, 95–105.
- Ivanič, Simpson 1992: R. Ivanič, J. Simpson, Who's Who in Academic Writing?, In: N. Fairclough (ed.), *Critical Language Awareness*, London: Longman, 141–173.
- Katnić-Bakaršić 2001: M. Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Sarajevo: Ljiljan.

- Klikovac 2002: D. Klikovac, Iz problematike funkcionalnih stilova u srpskom jeziku, *Književnost i jezik*, godina XLIX, sv. 1–2, Beograd: Ćigoja štampa. [orig]
- Кликовац 2002: Д. Кликовац, Из проблематике функционалних стилова у српском језику, *Књижевности и језик*, година XLIX, св. 1–2, Београд: Чигоја штампа.
- Polovina 1995: V. Polovina, Stilistika lingvističkih tekstova, *MSC sastanak slavista u Vukove dane*, 23/2, Beograd: Filološki fakultet, 71–79. [orig]
- Половина 1995: В. Половина, Стилистика лингвистичких текстова, *МСЦ састанак слависџа у Вукове дане*, 23/2, Београд: Филолошки факултет, 71–79.
- Popova 1994: V. Popova, *Balgarskata stilistika do 50-te godini na XXV*, Sofia: Sofia University Press.
- Tang, John 1999: R. Tang, S. John, The ‘I’ in identity: Exploring writer identity in student academic writing through first person pronoun, *English for Specific Purposes*, 18(S1), 23–39.
- Tošović 2002: B. Tošović, *Funkcionalni stilovi*, Beograd: Beogradska knjiga. [orig]
- Тошовић 2002: Б. Тошовић, *Функционални стилови*, Београд: Београдска књига.
- Vasić 2000: V. Vasić, Autorizacija iskaza kao izraz subjektivnog stava u srpskoj gramatici Vuka S. Karadžića, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* XLIII, str. 91–97. [orig]
- Васић 2000: В. Васић, Ауторизација исказа као израз субјективног става у српској граматици Вука С. Караџића, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XLIII, стр. 91–97.
- Vassileva 1998: I. Vassileva, Who am I / who are we in academic writing?, *International Journal of Applied Linguistics*, vol.8, N2. Oslo, Novus Press, 163–190.
- Vassileva 2000: I. Vassileva, *Who is the author? (A contrastive analysis of authorial presence in English, German, French, Russian and Bulgarian academic discourse)*, Sankt Augustin: Asgard Verlag.
- Zenčuk 1995: V. Zenčuk, Problemi proučavanja sintaksičkih osobina naučnog iskaza u svetlu funkcionalno-stilističke diferencijacije savremenog srpskog jezika, *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 23/2, Beograd: MSC, str. 317–326. [orig]
- Зенчук 1995: В. Зенчук, Проблеми проучавања синтаксичких особина научног исказа у светлу функционално-стилистичке диференцијације савременог српског језика, *Научни састанак слависџа у Вукове дане*, 23/2, Београд: МСЦ, стр. 317–326.

Aleksandar M. Novaković
Nina Lj. Sudimac

**DISCOURSE FUNCTIONS OF THE PRONOUNS *I* AND *ME*
IN ACADEMIC ARTICLES OF UNIVERSITY LANGUAGE
TEACHERS OF ENGLISH AND SERBIAN**

Summary

The paper analyses the use of personal pronouns for the first person singular and the first person plural when presenting the author's identity in the academic articles of university language teachers of English and Serbian. Bearing in mind the differences between Slavic and Anglo-American academic discourses, the aim of the research is to determine the differences in their distribution and the recognition of their discourse functions. The research was conducted in January 2017 based on an electronic corpus of twenty-nine academic papers in the field of Philology. A quantitative analysis has shown that university language teachers of English and Serbian prefer to use the first person plural pronoun to indicate their presence in the text. The initial hypothesis that the university language teachers of English, under the influence of the Anglo-American literature, would show the tendency to use the first person singular pronoun was not confirmed. Following the model of Irena Vassileva (2000), five functions of the first person singular pronoun in the Serbian language teachers' articles were discovered, as well as four functions of this pronoun in the English language teachers' articles. On the other hand, nine functions of the first person plural pronoun were determined in the analysed academic articles.

Keywords: *I*-perspective, *Me*-perspective, academic discourse, English language teachers, Serbian language teachers, Slovenian academic discourse, Anglo-American academic discourse

Примљен 26. јуна 2017. године
Прихваћен 9. новембра 2017. године